

oktatás, hátrányos helyzetű kistérség, Ormánság, beás romák

Esély-mesék

műfaj: dokumentumfilm

hossz: 51 perc

év: 2002

Rendező: Litauszki János

Szerkesztő-riporter: Józsa Márta

Szereplők: Balatoni Anita, Balatoni Tamásné, Kispali Jánosné Timi, Kormányos Zoltánné Mari, Orsós Ferencné Gyöngyi, Orsós Ildikó, Orsós Zoltán és mások

Vágó: Szalai Károly

Operatőr: Markert Károly

Gyártó: Master Pro

„Az első dolog, ami miatt lementünk, az tulajdonképpen az volt, hogy a [Derdák] Tibor kapott valamilyen díjat, és engem elkezdett érdekelni, hogy ki ez a szociológus, aki lejön a Rózsadombról, lejön oda. [...] Eladta mindenét, elment oda, és Besencén egy iskolát vett és ott akart lakni. Elkezdett érdekelni, hogy ki ez, aki fölteszi az életét, a fiatalságát, és elkezd itt gyerekeket tanítani franciául. És szimpatikus volt, amit ő kitalált, mert ez egy nagyon logikus dolog volt, hogy ezek a gyerekek majd megtanulnak franciául. És tényleg baromi gyorsan tanultak franciául, ugye, mert beások voltak, ami egy archaikus román nyelv.”
(Litauszki János)

„Nem az én kudarcom, hanem ez a helyzet. Lehetetlen egy ilyen nyomorúságos helyzettől csodákat várni.”, mondja a filmben Derdák Tibor, aki 2002-ben visszalátogat Magyarmeckére, hogy találkozzon 14 évvel korábbi tanítványaival, és lássa, mi történt velük az azóta eltelt időben. Az *Esély-mesék* őt választja ki főszereplőnek, és rajta keresztül kutatja a roma fiatalok lehetőségeit az ormánsági (sellyei) kistérségben, valamint az oktatás szerepét a romák életének alakításában, jobbá tételében. A filmben és a filmmel nemcsak az egykori tanító tér vissza, hanem Litauszki János rendező is, aki Derdákról és osztályáról akkor is forgatott egy filmet, amely akkor az *Esély-lesők* címet kapta. Ez utóbbi filmből részleteket láthatunk az *Esély-mesék*ben, és az 1988-as kiskamaszok 2002-ben felnőttként köszönnek vissza, akiknek már a gyerekei is iskolások, és akik különböző életpályákat futottak be fiatal felnőtt korukig, és különböző egzisztenciális szinten élő, eltérő státuszú polgárokként látják vendégül egykori tanítójukat és az őt kísérő forgatócsoportot. Derdák fent idézett szavaiból kiderül, hogy az egykori és jelenbeli szereplők nagy részének nem sikerült megvalósítania az álmát, és többségük életét negatív módon determinálták a hátrányos helyzetű térség (nem) létező lehetőségei. Magyarmeckén és a környező településeken (Gilvánfán, Kisasszonyfán stb.) 80%-os munkanélküliség volt 2002-ben, a szegényes körülmények nem változtak 1988 óta. Ennek egyik pregnáns és megrázó jele, hogy a tanévnyitón, amellyel a film kezdődik, a gyerekek közül ketten kaphatnak teljes tankönyvcsomagot, mert a többiek szülei nem tudtak hozzájárulni a könyvek árához. Balatoni Tamásné iskolaigazgató mondja el az okokat, ő is egy azok közül a szereplők közül, akik visszatérnek az *Esély-lesők*ből.

Az *Esély-mesék* jelenetei között szerepel egy osztálytalálkozó, ahol az egykori diákok Derdákkal együtt felidézik a hajdanán tanult francia dalokat, és mesélnek az életükről. (Mint az a filmből kiderül, nemcsak Derdák tanította a diákokat franciára, de ők is őt beás nyelvre.) Ezt követően a stáb mindenkihez külön elkíséri a tanítót, és a roma fiatalok saját lakókörnyezetükben mesélnek az életükről. Az interjúszituációk közé vágott életképeken a falu közösségének az utcán zajló mindennapi életét látjuk, legfőképpen gyerekeket játék közben.

A film legfőbb tanulsága a bizonyos fokig pesszimistán determináló riporter kérdésel

ellentétben (amire Derdák a helyzethez képest mosolyogva és optimistán válaszol), hogy az egynemű véleményre hajlamos külső nézőponttal ellentétben a fiatal romák változatos életutakat jártak be. A film révén tanúi lehetünk a rendkívüli szegénységnek és a továbbtanuláshoz fűzött remények elhalásának, ugyanakkor látjuk Kormányos Zoltánné Marit, aki boldogan beszél a családjáról és büszkén mutatja istállójában a lovakat, a vállalkozó szellemű Orsós Zoltánt, aki magától fejleszti francia nyelvtudását és kapcsolatokat épít, Kispali Jánosné Timit, aki felnőttként és a negyedik gyereket várva fejezi be a nyolcadik osztályt, Orsós Ildikót, aki a Kaposvári Egyetem után Olaszországban tanul tovább, Balatoni Anitát, aki nem romaként szociális munkás lett és a helyi romákkal tart kapcsolatot, valamint az új generációt, akik 1988-ban még nem éltek, de most számítógépes szerkesztést tanulnak. Egy náluk is kisebb fiúval fejeződik be a film, aki az igazgató szerint az egyik legjobb az osztályában. Nem véletlenül, hiszen otthon is előveszi az olvasókönyvét, és gyakorolja az olvasást: „Lakótelepen lagnak. Egy reggel kis fákat ültettek a parkban.”

(M.A.)

A filmhez tartozó linkek:

Port.hu: <https://port.hu/adatlap/film/tv/esely-mesek-esely-mesek/movie-55068>

DocuArt-adatbázis: <http://www.docuart.hu/dokumentum-film/esely-mesek/index.php>

Szakirodalom:

Televíziós identitáskonstrukciók I. Közzolgálati műsorok - A Romakép Műhely programja (Esély-mesék, Szebb jövő), DocuArt Mozi, 2015. március 4.,

https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=Rv8T4ou0mJ0